

BESTUURSBERICHTEN

Van de voorzitter

Gaan tegeltjes de coalitie redden?

Het is de tweede dag van 2025 als ik deze regels schrijf. En dus nog steeds een moment om de lezer een zo goed en gezond mogelijk Nieuwjaar te wensen. Maar tegelijk weet ik dat, wanneer U dit leest, de werkingstermijn van zulke wensen al verlopen is. Dus laat ik het hier bij.

Voor ons Nederlands Tegelmuseum wordt het zowel qua voortgang van de huisvestingsproblematiek als qua organisatie weer een ingrijpend jaar. Om me tot het laatste te beperken: het vertrek van onze directeur Eric Mackay, wegens verhuizing naar een ander deel van het land, zal veel vergen van bestuur en medewerkers. Eric heeft vele jaren voor de continuïteit in de organisatie gezorgd en onvermoeibaar de lokale politiek gewezen op het belang van ons museum.

Omdat Eric's naam voor mij altijd geassocieerd blijft met zijn reclameleus "Iedereen moet minstens eenmaal in zijn/haar leven een tegeltje beschilderd hebben", bleef mijn oog onlangs hangen op de kop van een vermakelijk stukje in *NRC-Handelsblad*. 'Een Delftsblauw tegeltje voor Wilders' stond er boven. In deze column van politiek redacteur Petra de Koning wordt beschreven hoe BBB-voorzitter Caroline van der Plas, die graag 'rust in de tent wil', kerstcadeautjes had gekocht. Ze had kerstbanket gekocht voor de medewerkers van de Tweede Kamer, dat ze *Jingle Bells*-zingend achter een karretje uitdeelde. En haar collega-fractieleden van de coalitie trakteerde ze - volgens de krant - na de moeizame vergadering van diezelfde ochtend op Delftsblauwe tegeltjes met teksten erop die ze bij hen vindt passen. Met een standaard erbij. Op de tegel van PVV-leider Geert Wilders staat:

'Een tweetje? Geef me een kwartiertje en een a-viertje'. Dilan Yesilgöz van de VVD kreeg: 'Ik praat niet te snel, jij luistert te langzaam'. () Van der Plas had ook een tegel voor zichzelf: 'Ik weet

niet hoeveel problemen ik heb, want rekenen is er een van'.

Zou Eric Mackays campagne van de Veluwe via

Twente tot Den Haag doorgedrongen zijn?

Het lijkt niet waarschijnlijk, dat Caroline de tegeltjes zelf beschilderd heeft ook niet. En zijn ze wel echt beschilderd? En waar zou ze ze überhaupt op de kop getikt hebben?

Als conservator van een tegelmuseum zou ik er meteen achteraan gaan: stel je voor dat die tegeltjes vaderlandse politieke geschiedenis gaan schrijven, dat ze een kabinet hebben gered, of doen vallen. De eerste aanwijzing is er al in de slotregels van de NRC-column: 'Wilders vroeg: "Bedoel je dat ik langer moet nadenken voordat ik twitter?" "Ik denk niet", zegt van der Plas, "dat hij hem op z'n bureau zet".'

Eric, zullen we vragen of we die dan voor ons museum mogen verwerven?

Lejo Schenk

Vacature

Onze voortreffelijke penningmeester Mark van Veen begint langzamerhand te veel werk op zijn bordje te krijgen. Het helpt hem - en het bestuur - zeer wanneer iemand ondersteuning kan bieden bij het (digitaal en/of telefonisch) onderhouden van de ledenadministratie. Deze taken kunnen vanuit huis uitgevoerd worden.

Bij belangstelling of behoefte aan meer informatie kunt u bellen of mailen met Mark: 06-47132192, vanveen.mark@gmail.com

Ook ondergetekende is voor inlichtingen beschikbaar: 06-51556065, lejoschenk@gmail.com

Lejo Schenk

Vriendennieuws digitaal?

Sinds ongeveer tien jaar is het mogelijk om Vriendennieuws digitaal te ontvangen in plaats van op papier. De digitale versie heeft enkele belangrijke voordelen vergeleken met de papieren versie: de foto's zijn in kleur en in een zodanige kwaliteit dat het mogelijk is om ze op een computerscherm veel groter te kunnen bekijken.

Verder zijn de meeste verwijzingen naar websites en e-mailadressen direct aan te klikken, zodat u meteen op de juiste pagina van een genoemde website terecht komt, zonder eerst de vaak erg lange adressen in te hoeven typen. En voor onze stichting scheelt het natuurlijk in de druk- en verzendkosten.

Wanneer u in het vervolg Vriendennieuws digitaal wenst te ontvangen, dan kunt u dit melden bij Mark van Veen door een mailtje te sturen naar

vanveen.mark@gmail.com

Tonny Pijper

Jaardag 2024 in Leiden

De jaarlijkse Leidse gekte rond 3 oktober, dit jaar nog gekker omdat het 450 jaar geleden was dat de stad ontzet werd uit de Spaanse belegering, was er de

oorzaak van dat De Lakenhal minder goed bereikbaar was. De aanbevolen parkeergarage kon niet gebruikt worden vanwege de opbouw van de kermis. De hele binnenstad zou sowieso moeilijk per auto bereikbaar zijn, hadden we kort tevoren vernomen. Uiteindelijk bleek het allemaal mee te vallen en wisten de bezoekende vrienden de locatie te vinden. Gelukkig maar, want 28 september zou een geslaagde jaardag in het fraai gerenoveerde museum worden.

Voorzitter Lejo Schenk begon zijn welkomstwoord met verontschuldiging. Het Vriendennieuws met daarin de uitnodiging en het programma voor deze jaardag was te laat bij de begunstigers aangekomen, en ook nummer 52 van het jaarboek *Tegel* blijkt door onvoldoende ijver van enkele redactieleden nog niet verschenen. Het aantal vrienden neemt door de vergrijzing af en wordt nog onvoldoende gecompenseerd door jongere aanwas. Dit is overigens niet alleen voor

onze stichting een gegeven, maar een breder maatschappelijk verschijnsel.

Namens de vrienden kreeg het Nederlands Tegelmuseum een aantal bijzondere gelegenheidstegels aangeboden, betrekking hebbend op de Tweede Wereldoorlog. Deze zijn gemaakt door de Leidse kunstenaar/keramist Harm Kamerlingh Onnes, in De Lakenhal ruim vertegenwoordigd.

Ook de directeur van het Tegelmuseum, Eric Mackay, schetste een somber beeld: nieuwe huisvesting in de gemeente Ede, waar even de hoop op gevestigd was, raakt weer uit beeld. En hij betwijfelde of ons museum bij de komende 'herijking' van de subsidie door de gemeente buiten schot zal blijven. Terwijl het museum toch een redelijk stabiel aantal bezoekers weet vast te houden.

Na deze openingswoorden kon het inhoudelijke programma van start. Lakenhal-conservator Prosper de Jong en restauratiespecialist Henk Nijenhuis bespraken de door hen gerenoveerde oudhollandse keuken van De Lakenhal, die te beschouwen is als een stijlkamer. In de loop der jaren is ook dit museumonderdeel niet ontkomen aan aanpassingen als gevolg van veranderende esthetische en museale opvattingen. Ook vanwege slijtage en aantastingen door onder meer vocht en zouten werd de toestand er niet beter op, zodat een grondige restauratie noodzakelijk werd. Prosper gaf een overzicht van de ontwikkeling van de verschillende stijlkamers en de uitgangspunten voor de herinrichting, gevolgd door Henk die de technische aspecten van de restauratie van de keuken voor zijn rekening nam. Het herstel van een groot tableau 'De dood van Absalom', zeer beschadigd en volgens sommigen rijp voor de puincontainer, dwong bewondering af.

De volgende spreker was dr. Kate van Lookeren

Campagne met een zeer leerzaam en boeiend betoog over haar grote promotieonderzoek naar de kenmerken van de fabricage van vroege Nederlandse wandtegels. Zij heeft daarvoor in de afgelopen

jaren de kleimengsels van diverse productiecentra onderzocht en vergeleken, mede aan de hand van bewaard gebleven oude receptuur van kleimengsels en glazuren. Ook deed zij op basis daarvan

vergelijkende bakproeven met eigen mengsels. Er moeten in de Nederlanden volgens haar tussen 1600 en 1750 miljard (!) tegels gebakken zijn. De vraag rijst hoeveel procent ongeschonden de eeuwen door gekomen is.

De lunchpauze bood gelegenheid om eens goed de vitrine te bekijken die speciaal voor ons door De Lakenhal was neergezet en gevuld was met een kleine selectie toptegels uit de eigen collectie (voorheen collectie De Goederen). Ook lagen er naast de door de vrienden geschonken objecten meerdere tegels van Kamerlingh Onnes. (*Tegel 52* bevat een uitgebreid verhaal over deze twintigste-eeuwste (tegel)kunstenaar).

Na de lunch nam bestuurslid Tonny Pijper ons mee op een reis door zijn verzameling, een reis te paard. Zijn voorliefde voor ruitertegels leverde een aanstekelijk verhaal op, waarbij door simpelweg naar details te kijken de meest boeiende associaties opborrelden.

‘Vriend, wat vind je van mijn tegel’ sloot het programma af. Ger de Ree gaf deskundig advies, maar als altijd bleven ook nu weer vragen open en kregen kringloopwinkeldochters een minzaam knipoogje.

Een bezoek aan de werkelijk fraai gerestaureerde oudhollandse keuken vormde het sluitstuk van deze opnieuw geslaagde jaardag.

Leo van Druten

Jaardag 2025 in Otterlo

Dit jaar vindt de jaardag weer plaats in Otterlo. U leest hierover later meer, maar de datum 27 september kunt u alvast in uw agenda noteren. Laten we hopen elkaar in goede gezondheid weer te treffen.

*Waldhoorn
anno 1906*

NIEUWS UIT HET MUSEUM

Van de directeur

Bij het verschijnen van dit nummer van Vriendennieuws ben ik - sinds 1 februari jl. - teruggetreden als directeur van het museum. Met veel passie en enthousiasme heb ik ruim negen jaar deze functie vervuld. Het gekke is dat ik al vele jaren eerder met het museum in aanraking ben geweest door mijn moeder. Zij volgde destijds cursussen bij Piet Bolwerk. Haar fraai beschilderde tegels zijn nog steeds in mijn bezit. Ik ben dankbaar voor de medewerking van ons team en alle vrijwilligers, waarbij ik met name de Expositiecommissie wil betrekken. Dankzij hun steun hebben we veel kunnen bereiken. Door social media is de bekendheid van het museum toegenomen, en ben ik er best trots op dat we een Helene Kröller-Müller Kamer hebben gerealiseerd mede dankzij de (financiële) steun van het Kröller-Müller Museum. Helaas is de nieuwe huisvesting van ons museum (nog) niet tot stand gekomen ondanks de aanvankelijk positieve berichten vanuit de gemeente. Ik wens u allen alle goeds toe en hopelijk blijft het Nederlands Tegelmuseum een unieke instelling in museumland!

Eric Mackay

Exposities

Hier wordt gewerkt. Beroepen op tegels

Tegels en tableaus met het thema werken van de 17e eeuw tot heden

Nog t/m zondag 23 februari

De werkende mens is eeuwenlang onderwerp geweest van series tegels. De publicatie *Beroepen op tegels* van Jan Pluis was aanleiding om

het thema in een expositie uit te werken. Daarbij is ook aandacht besteed aan bijzondere, vaak eenmalige tegeltableaus die speciaal in opdracht gemaakt werden, uitingen van de beroepstrots van bijvoorbeeld een smid. Opvallend is dat werkende vrouwen relatief weinig op tegels voorkomen. In een van de centrale vitrines is echter wel een collectie tegels met wasvrouwen bijeengebracht, samen met attributen, zoals strijkijzers en -bouten, uit de zeventiende en achttiende eeuw.

Helly Oestreicher

Ook tot en met 23 februari is er een bescheiden, maar ook heel bijzondere presentatie van het werk van beeldend kunstenaar Helly Oestreicher (Karlovy Vary/Karlsbad, 1936) te zien. Vorig jaar schonk zij ons een selectie van de tegelwerken die zij in de afgelopen zestig jaar maakte.

Op zaterdagmiddag 23 november was er een informele bijeenkomst waarbij Helly aanwezig was, samen met bestuur, vrijwilligers en de expositiecommissie van ons museum. Gerda Brust, kunsthistoricus én bestuurslid van het museum, voerde daarbij een interview-gesprek met Helly.

Engelachtig, cupido op tegels

Opening donderdag 10 april

In het vorige nummer heeft Frans Klein een voor-aankondiging geschreven van de expositie over 'gevleugelde figuurtjes' die we regelmatig op tegels aantreffen.

Vooraf in Harlingen zijn eind zeventiende eeuw enkele bijzondere series met cupido's tot stand gekomen, maar we zien ook al veelkleurige, spelende cupido's op tegels

die gevonden zijn in de omgeving van Haarlem, gedateerd 1568. En dat is niet verbazingwekkend, want we treffen cupido al vele eeuwen aan als speels decoratief motief in kunst en kunstnijverheid. Veel vrienden hebben gelukkig ook mooie tegels uit hun collectie in bruikleen aangeboden, waar we graag gebruik van maken.

In de expositie willen we de grote verscheidenheid laten zien en waar de tegelschilders hun inspiratie vandaan haalden.

Barbara Hofker

10 april t/m 10 augustus

Gedurende de lente en de zomer is er een presentatie met het tegelwerk van Barbara Hofker-Esser (Amsterdam, 1943). Zij volgde een opleiding fotografie en tekenen aan de Rietveldacademie in Amsterdam.

Op Ameland werkten zij en haar echtgenoot aan-

vankelijk in de toeristische sector, tot ze een paardenfokkerij overnamen. In 1992 raakte ze gefascineerd door het tegelschilderen en nam ze les bij de Harlinger Aardewerkfabriek van familie Oswald. Haar tachtigste verjaardag was aanleiding om in Cultuur-Historisch Museum

Sorgdrager in Hollum een overzicht van haar tegelwerk te presenteren. Een selectie van haar werk zal te zien zijn in de vitrines en langs de wanden

van zaal 1. De opening is gelijktijdig met de expositie *Engelachtig*.

Johan Kamermans

Vriendenvitrine

Tot eind februari is de Vriendenvitrine gevuld met een fraaie selectie cloisonné-tegels uit de collectie van Mary Overbeek. Toen ze in 1969 begon te werken in de winkel onder de Munttoren in Amsterdam leerde ze de producten van de Porceleyne Fles kennen. Naast Delfts blauwe borden, kaststellen en vazen maakte die fabriek destijds ook nog een grote serie cloisonné-tegels. Dit type tegel was vanaf de jaren tien van de twintigste eeuw tot 1977 in productie met diverse onderwerpen zoals steden, wapens, stadsgezichten en dieren. Mary heeft destijds duizenden van die tegels verkocht aan verzamelaars uit binnen- en buitenland.

De serie met dieren op het 12 x 12 cm-formaat vond ze het leukst en die is ze begonnen te verzamelen. Om de serie compleet te krijgen, wordt nog steeds gezocht naar het stekelbaarsje, de sprinkhaan en de koe. Daarom worden nog steeds antiekmarkten en veilingen bezocht.

In de vitrine worden 33 tegels getoond die een mooi overzicht geven van de cloisonné-tegel met dieren. Een deel van deze tegels is ontworpen

door Lambert E.F. Bodart (1872-1945), die tot 1933 verbonden was aan de Porceleyne Fles. Daarnaast is er nog een tableau, ook van de Porceleyne Fles, naar de schilder Jan Steen (1626-1679) met een Sint Nicolaas-viering.

In de volgende Vriendenvitrine: Flora's bloemen-tegels van Marianne Florschütz. Hier is in Vriendennieuws 2024-2 al aandacht aan besteed.
Frans Klein

De Vriendenvitrine zoekt enthousiaste exposanten: laat Vrienden delen in het genoegen van de bijzondere, mooie of zeldzame stukken uit uw verzameling. Heeft u belangstelling, neem dan contact op met
Leo van Druten vandrutenleo@gmail.com
of Frans Klein frans.a.klein@gmail.com

Schenken

- Op de jaardag in Leiden waren vitrines ingericht met enkele bijzondere tegels uit de collectie van Museum De Lakenhal, maar ook met enkele opvallende werken van de kunstenaar Harm Kamerlingh Ommes. Twee werken kwamen niet uit de museumcollectie maar waren recent verworven door onze voorzitter Lejo Schenk, die in zijn toespraak de schenking aan ons museum

bekend maakte. In Tegel 52 gaat Lejo uitgebreid in op de kunstenaar en zijn familie, en de context waarin deze markante werken tot stand kwamen.

Foto: Dick Sleiffer

- Stichting Behoud en Beheer Keramisch Erfgoed Jac Bongaerts beheerde de keramische nalatenschap van deze markante en productieve keramist uit Tegelen (1920-1997).

Afgelopen december, bij het 25-jarig bestaan van de stichting, is de collectie aardewerk in eigen-

dom overgedragen aan Keramiekcentrum Tiendschuur in Tegelen. De tegels in de collectie zijn 8 januari overgedragen aan

ons museum. Het gaat hier onder meer om enkele tafels met betegelde tafelbladen, die in het woonhuis van Bongaerts stonden.

- Tijdens de taxatiedag in maart kwam familie Reitsma met een pilaster, of wellicht eerder een festoen. Het heeft een decor dat bekend is uit Makkum en is zowel uitgevoerd bij Tichelaar als bij Kingma (waar het in de administratie beschreven werd als 'man op de ladder'). Het tableau komt uit een oude boerderij in Ryptsjerk (bouwjaar 1785).

- Een familie uit Leiden schonk een tegeltableau dat op de achterkant gesigneerd is door de Tegel en Faience Fabriek Amphora in Oegstgeest, geschilderd door Thomas Coesel (1884-1952). Thomas Coesel, die van 1899 tot 1914 bij Rozenburg in Den Haag gewerkt had, stapte na de sluiting van Rozenburg over naar Amphora, waar hij tot 1927 bleef. Op de achterkant van de tegels

is ook nog de naam Rozenburg te lezen. Het is bekend dat Amphora bij de opheffing van Rozenburg een behoorlijke partij biscuittegels (geperst en gebakken, maar nog niet beschilderd en geglaazuurd) uit de voorraden overnam.

- Museumvriend Frans Klein schonk een Italiaanse, gedateerde (1850) tegelplaat (35 x 26,5 cm,

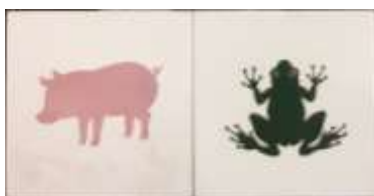
circa 3 cm dik) met San Lorenzo, de heilige Laurentius. Deze heilige is te herkennen aan het rooster waarmee hij op het vuur gelegd werd, en de palmtak als teken van overwinning op foltering en dood.

- Daarnaast is er nog een schenking van een reeks 'kapstoktegels' uit het voormalige pensioonaat Mariëngaarde bij Aarde-Rixtel uit de jaren 1920-1940.

Enkele museumvrienden schonken een partij vroege Rozenburgtegels uit de periode 1885-1890, de jaren dat de fabriek nog geen tegels op industriële schaal kon vervaardigen, en met traditionele blauwe voorstellingen.

Johan Kamermans

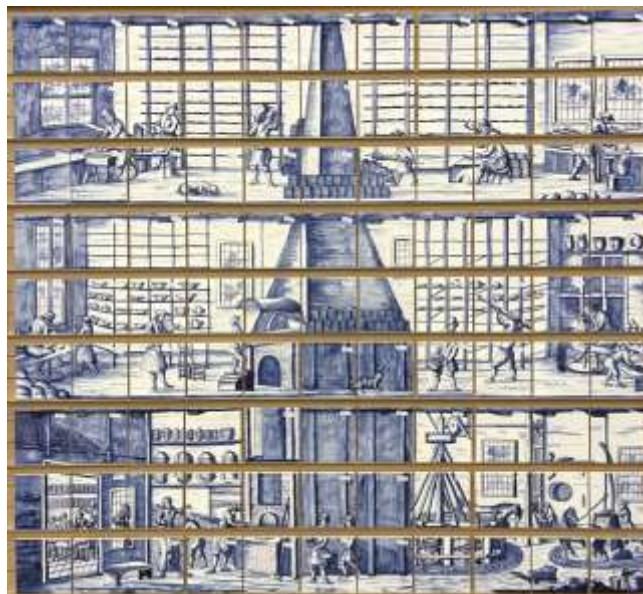

Een bijzondere schenking

Onlangs kreeg het Nederlands Tegelmuseum een bijzondere schenking van onze vriend Solke Pasveer. Het betreft een replica van het beroemde Bolswarder Tegeltaleau, dat tot de tegeltopstukken van het Rijksmuseum behoort. In 1883 is het tableau voor 300 gulden aangekocht door het Rijksmuseum (id.rijksmuseum.nl/200140911). Tegenwoordig is het een veel gebruikte illustratie van de productie van aardewerk en tegels in de achttiende eeuw en geeft een goed beeld van de tegelproductie in die achttiende eeuw.

Het originele tableau is rond het midden van de achttiende eeuw gemaakt voor de in 1737 gestich-

te gleibakkerij van de vier op het tableau genoemde aandeelhouders.

De replica bestaat uit 154 tegels die in 2024 zijn gemaakt op tegels van 13 x 13 cm. Solke Pasveer had met zijn bedrijf Maatwerktegel al eerder ervaring opgedaan met dit tableau voor een Amsterdamse patatzaak die zich *House of Fries* noemt. De eigenaren hebben zich vereeuwigd in de cartouches van de eigenaren van de fabriek in Bolsward.

Aanvankelijk was het de bedoeling dit replica-tableau voor de expositie *Hier wordt gewerkt* te maken. Door technische problemen en werk voor klanten was er vertraging. Nu is het dan toch binnen en krijgt de bovenkant met de cupido's een plek in de komende expositie *Engelachtig, Cupido's op tegels*.

Daarna moet er een plek worden gezocht voor het hele tableau (182 x 143 cm).

Voor meer informatie over dit tableau verwijst ik naar deel II van de serie *Fries Aardewerk* (nog te koop bij Primavera Pers) waarin het Bolswarder tegeltaleau uitgebreid aan bod komt.

Frans Klein

Foto's: Solke Pasveer

Taxatiedagen

Vele jaren heeft Ger de Ree de taxatiedagen voor ons museum verzorgd. Het begon in 2008, mede naar aanleiding van de verschijning van het standaardwerk van Jan Pluis over Nederlandse tegels in de twintigste eeuw. Ger maakte er een college van, ook voor de mensen die op hun beurt moesten wachten. Zij zaten in de zaal en konden als publiek toekijken hoe het ene na het andere object ter tafel kwam en besproken werd. Zelf zocht ik op een laptop vaak snel vergelijkbare tegels in onze museumcollectie, die op het grote tv-scherm geprojecteerd werden zodat ook de mensen achterin de zaal het verhaal goed konden volgen.

Ger nam de bezoekers mee in de geschiedenis van de keramiek aan de hand van wat er meegebracht werd. En dat is altijd een verrassing, er komen altijd wel enkele tegels en tableaus die je niet zo direct kunt plaatsen. Het is dus altijd een improvisatie, gebaseerd op parate kennis en ervaring.

Afgelopen najaar gaf Ger aan dat hij hier langzamerhand mee zou willen stoppen. Gelukkig hebben we Mark van Veen, bestuurslid van de Vriendenstichting, bereid gevonden om de taxatiemiddagen over te nemen. Met zijn brede kennis van niet alleen de Nederlandse tegels maar ook de internationale productie van de late middeleeuwen tot in de twintigste eeuw zullen de taxaties bij hem in goede handen zijn.

We plannen altijd twee zaterdagmiddagen per jaar. Voor 2025 zijn dat 22 maart en 18 oktober, vanaf 13:00.

www.nederlandstegelmuseum.nl/zien-en-doen/taxatiedagen

Johan Kamermans

EXCURSIES

Kleine excursie naar de kelder van het Maltezerhuis

Op donderdag 24 april bezoeken we de kanselarij van de Orde van Malta in Utrecht, die sinds 1919 een onderkomen heeft in een fraai pand op de

Nieuwe Gracht 14, en al negenhonderd jaar actief is, vooral met het verzorgen van zieken en gewonden. De werfkelder, voor ons het meest interessant, bevat heel veel zeventiende-eeuwse tegels met vooral kinderspelen. We krijgen een rondleiding waarbij we naast de tegels ook de rest van het pand aanschouwen. De vergaderkamer is zeker ook de moeite waard, hier komen de leden van de orde bij elkaar.

Kosten: € 10,- p.p.

Het bezoek staat in de middag gepland. Belangstellenden kunnen zich opgeven bij Frans Klein:

frans.a.klein@gmail.com

Buitenland excursie Oost Friesland / Duitsland 5 t/m 7 september 2025

-Vrijdag 5 september

Met eigen auto of bus (afhankelijk van aantal deelnemers) rijden we naar Nieuw-Buinen.

Daar bezoeken we Keramisch Museum Goedewaagen dat een uitgebreide tegelcollectie met vele tableaus uit het begin van de twintigste eeuw heeft.

keramischmuseumgoedewaagen.nl/bezoekersinformatie/

Daarna rijden we naar de Duitse stad Leer waar we overnachten op ca 1,5 km van het centrum. Onderweg gaan we nog langs de Lidl waar liefhebbers van Duitse wijn en sekt inkopen kunnen doen.

-Zaterdag 6 september
In de ochtend bezoeken we Huis Samson, één van de mooiste huizen van Leer, een wijnhandel met museum met betegelde kamers.

de.wikipedia.org/wiki/Haus_Samson

Aansluitend gaan we naar Heimatmuseum Leer dat een beeld geeft van de Oost-Friese wooncultuur. We zullen daar veel tegels tegenkomen.

www.heimatmuseum-leer.de/

Na de lunch op eigen gelegenheid (in bijvoorbeeld de Ostfriesische Teestube am Hafen) rijden we in een uur naar het stadje Norden waar we een bezoek brengen aan het Teemuseum, gevestigd in het oude stadhuis. Daar is nog de oude raadzaal met een fraai betegelde schouw.

geschichte-der-fliese.de/norden.html

En niet ver daarvandaan bevindt zich het Löwenhaus, een herenboerderij met veel tegels.

geschichte-der-fliese.de/loewenhaus.html

Met een half uur rijden komen we in Esens waar we de nacht doorbrengen.

-Zondag 7 september

Vandaag staat Westeraccum met een boerderij met tegels op het programma. Ook gaan we naar Neuharlingersiel, een vissersplaatsje aan het wad waar we Sielhof bezoe-

ken, een achttiende-eeuws kasteeltje dat twee betegelde kamers heeft. Deze zijn beschreven door Jan Pluis, zie

www.geschiede-der-fliese.de/sielh.html

We sluiten onze reis af met een gezamenlijke lunch in het lokale restaurant waarna we weer huiswaarts reizen.

-De kosten

Met eigen vervoer (circa 800 km): € 185*

Met vervoer per bus: bij 25 personen: € 320*, vanaf 30 personen is het bedrag € 30 lager, bij 20 tot 25 personen is het bedrag € 30 hoger.

* Genoemde bedragen zijn incl. hotel (2-persoonskamer/toeslag 1-persoonskamer: € 50), ontbijt en musea, excl. brandstof bij eigen vervoer.

Graag hoor ik vóór 1 maart of er belangstelling is voor deelname aan deze reis, ook niet-vrienden zijn welkom, via frans.a.klein@gmail.com

Frans Klein

TEGELNIEUWTJES

Mijn favoriete internettegels

In deze rubriek willen wij de Vrienden stimuleren om te genieten van de vele prachtige tegelcollecties die op internet vrij te bekijken zijn. Mocht je geraakt zijn door een bepaalde tegel op internet, kopieer deze dan in je computer en zend deze in voor het volgende Vriendennieuws met een korte tekst.

Deze keer een tegel uit de collectie van het Rijksmuseum te Amsterdam:

www.rijksmuseum.nl/nl/collectie, zoekterm: veld met maskers.

Het betreft een veld van vier tegels met centraal een masker met groene bladeren uit de mond. Vanuit de vier hoeken een uitgespaard blad in een geel omrand ovaal. Halverwege de zijden een halve cirkel met een bruin blad met sprietten. Antwerpen of de Noordelijke Nederlanden, circa. 1600.

Ger J. M. de Ree

Madeira

Vorig voorjaar zijn Tom en ik dan eindelijk naar Madeira geweest, een prachtig eiland, met schitterende tegels, en een prettig klimaat. We hadden vlucht en hotel geboekt vanaf Lissabon, vele malen goedkoper dan vanuit Amsterdam, en we wilden toch ook even de vijftigjarige herdenking van de Anjerrevolutie in Lissabon meemaken, op 25 april.

In Funchal vielen we met onze neus niet alleen in de prachtige betegelde gebouwen, maar ook in een rumfestival. Madeira is bekend om zijn rum en tussen de tegelbezoeken door - ook buiten waren er veel tegeltableaus te bewonderen - hebben we genoten van het lokale drankje, *poncha*, dat bestaat uit rum, honing en citroensap of passievruchtsap. Uiteraard hebben we ook een rondleiding bij een madeirahuis gevolgd, zodat die wijn geen geheimen meer voor ons heeft. Een lokale visspecialiteit is *lapas*, kleine schelpdier-tjes, schaalhoorn, die op een bijzondere manier worden gebakken.

De vele prachtige kerken hebben naast tegels veelal een beschilderd houten gewelf (*madeira* betekent hout). De ruimte ontbreekt om er meer dan slechts een paar te bespreken.

S. João Evangelista

De zeer grote Igreja do Colégio de S. João Evangelista is een jezuïetenkerk, gebouwd in het tweede kwart van de zeventiende eeuw, met tegels uit verschillende perioden in het schip, de kapellen en het koor. De oudste zijn *tapetes* (ta-

pijten) van patroontegels in geel, blauw en wit.

In de Kapel van de elfduizend maagden (uit de legende van St. Ursula van Keulen) bevindt zich tussen de patroontegels een tableau met het wapenschild van

de kapitein en zijn vrouw die de kapel stichtten en de tekst die dat verhaalt, gedateerd 1654. Elders

bevinden zich ook latere blauw-witte tableaus. In het schip zie je veertien bloemenvazen met taferelen uit Openbaringen, en op de rand ervan de Bijbelplaats, uit het tweede kwart van de achttiende eeuw.

Er zijn ook prachtige grote cederhouten altaren en het houten gewelf is schitterend beschilderd. Vanaf de toren had ik een grandioos uitzicht over de stad en de baai.

Convento de Santa Clara

Het meest indrukwekkend van alle gebouwen op Madeira, zeker vanuit het oogpunt van een liefhebber van tegels, is het gigantische Convento de Santa Clara. Paus Sixtus IV heeft in 1476 toestemming gegeven voor de stichting van dit vrouwenklooster en de latere koning van Portugal, Manuel, is een paar jaar later een inzamelingsactie onder de andere edelen gestart. Het klooster was bestemd voor de dochters van de stichters en andere adellijke dames op Madeira en nog voor de eeuwwisseling stond het er. Na de afschaffing van de religieuze orden in Portugal in 1834 en de dood van de laatste non verviel het uiteindelijk in de twintigste eeuw aan de staat. De rijkdom van het kloostercomplex, dat bijna 8.500 m² grond beslaat, blijkt wel uit de prachtige uitvoering, met talrijke ornamenten uit vele stijlperiodes, afkomstig uit verschillende landen. Heel bijzonder zijn de vloeren van elk 90 m² (3.960 tegels) in de twee koorgedeelten, typisch *mudéjar* (Spaans-Moors) in *arestatechniek* (in het Spaans *arista* of *cuencia*)), voornamelijk in groen met veel stervormige figuren.

Dit soort tegels, hier nog *in situ*, gemaakt in Sevilla of Toledo rond 1500, wordt voornamelijk op wanden aangetroffen, maar hier dus op twee vloeren. In het lager gelegen koor zijn de tegels pas zo'n veertig jaar geleden ontdekt, toen de planken die eroverheen lagen verwijderd werden.

De wanden van de kerk, gebouwd in het midden van de zeventiende eeuw, zijn geheel bekleed met patroontegels uit die tijd, ongeveer 10 m en 66 tegels hoog, die de reizigers naar Portugal en Brazilië wel kennen: *enxaquetadas* ('schaakbordpatronen'), waarmee trouwens ook de torenspits (*corucheu*) bekleed is, *camelia*, *massaroca* en het ingewikkelde *Marvila*-patroon.

Uit de achttiende eeuw, niet op de oorspronkelijke plaats maar in de ruimte achter de hoofdpoot, stammen de tableaux met de beeltenis van St. Franciscus die de stigmata ontvangt, en St. Clara van Assisi.

In de kloostergang zit een in Lissabon vervaardigd tableau uit circa 1750 van negen tegels met *alminhas* (zieltjes in het vagevuur) en daaronder de letters P.N.A.M^a (Pater Noster - Ave Maria).

Er zijn nog eindeloos veel meer verschillende tegels te zien in de talrijke kapellen, kloostergangen en andere ruimten, die Italiaanse en

Vlaamse invloed vertonen, en zelfs twee vroeg zeventiende-eeuwse tegels uit de Nederlanden, met een afbeelding van vijf fleur-de-lys, waarvan er een rechtsboven het tafereel van St. Franciscus van Assisi heeft gezeten. De plaatselijk uitgegeven gids dateert deze tingla-zuur tegel op begin zeventiende eeuw.

Een beroemde foto van de laatste is gemaakt bij de verzamelaar thuis, met Nederlandse tegels op de achtergrond. Dit museum toont veel tegels en tableaux uit verschillende landen en perioden, onder andere enkele laatvijftiende-eeuwse tegels met engobe gemaakt in Manises, die door Dr Frederico de Freitas in de jaren veertig van de twintigste eeuw ontdekt zijn in een hoop afval in het Convento de Santa Clara.

Ook zijn er *pisanos*, gladde majolica vloertegels uit het eind van de zestiende eeuw, gemaakt van roodbakkende klei, die afkomstig zijn uit het Convento de

Santa Clara, met plantenmotieven in geel, blauw, oker, groen en paars. En natuurlijk naast Portugese en Spaanse tegels ook Nederlandse, Vlaamse, Engelse, Turkse, Perzische, en nog veel meer.

De kathedraal

De Sé (kathedraal), gewijd in 1517, is zeer indrukwekkend, maar meer door de prachtige *mudéjar* cassettegewelven van madeiracederhout en het steenhoutwerk en zilveren altaar dan door de aantallen tegels, die bovendien moeilijk te fotograferen waren. Toch zijn daar bijzondere bij. Koning D. Manuel I van Portugal heeft in een brief uit 1514 aan het Kapittel verordend dat de vierkante torenspits bekleed moest worden met tegels en niet met hout.

Casa-Museu Dr Frederico de Freitas

Ons belangrijkste doel was eigenlijk de residentie van Dr Frederico de Freitas. Deze heer (1894-1978), advocaat en notaris, had gestudeerd in Coimbra, was een groot kunstverzamelaar en goede vriend van J.M. dos Santos Simões.

Overigens blijkt zijn voorkeur voor tegels ook uit andere gebouwen waarmee hij zich bemoeid heeft.

Jardim Tropical Monte Palace

We zijn met een kabelbaan naar de hoog boven Funchal gelegen gigantische Jardim Tropical Monte Palace geweest. De oorspronkelijk bij een hotel behorende verwilderde tuin is door de bekende verzamelaar José (toen nog Joe) Berardo, die op Madeira geboren is, geheel opgeknapt en langs de kilometers lange geaccidenteerde paden van honderden tegeltafels voorzien. De oudere tableaus zijn allemaal kopieën, de *macacarias* (satirische taferelen met aangeklede apen) zitten aan de overkant van een meertje zodat je er niet dichtbij kunt komen, maar de tableaus uit de achttiende eeuw, vooral de Pombalijnse, zijn grotendeels wel origineel.

toetreding tot de EEG. De tableaus zijn allemaal systematisch in een aantal vlakken verdeeld, heel educatief, vrolijk en leuk! Een ervan toont in het middelste deel hoe Hollanders Pernambuco (Brazilië) innemen (1630).

Door de tekortkomingen van de huurauto en de belabberde wegen hebben we van de rest van het landschappelijk interessante eiland alleen de oostelijke helft gezien, helaas, met wel nog enkele oude en nieuwe tegels.

Lissabon en vrienden

Dankzij vriendin Sónia Lacerda en Teresa Mendes hebben we de eerder altijd gesloten zestiende-eeuwse Ermida of Capela de Santo Amaro kunnen betreden (Zie *Vriendennieuws* 2024-I).

Op de veelkleurige tableaus uit 1670 langs alle wanden van de door smeedijzeren hekwerken afgesloten voorhal (*galilé*), en ook op één altaar binnen in de ronde kapel, zijn losse armen en benen te zien; deze heilige Amarus of Maurus zou de kracht hebben zieke ledematen te genezen. Teresa was zo vriendelijk het met spijkertjes aan een ander antependium

vastgenagelde kleding voor mij los te maken, want dat altaar was bekleed met vroege groene loodglazuur tegels, ook weer met ledematen.

Ze zouden zestiende-eeuws zijn, maar Santos Simões noemt dit altaar niet.

Uiteraard hebben we ook weer onze tegelvrienden Inês Pinto en Sílvio, Susana Varela Flor en Pedro Flor, evenals Rui Mota gesproken, bekend bij de Portugalgangsters. En João Pedro Monteiro van het Museu Nacional do Azulejo was zo vriendelijk mij rond te leiden langs de door hem georganiseerde overzichtstentoonstelling van het werk van Andreas Stöcklein. Hij was geboren in Essen in 1957, maar werkt al sinds 1983 als *azulejador* in Portugal, en had zijn eerste solotentoonstelling bij Galeria Ratton, die nu he-

laas weer onaangekondigd dicht was. Andreas Stöcklein heeft verscheidene prijzen gewonnen voor zijn vernieuwende werk, zoals

Anjos Desfasados (uit harmonie geraakte engelen, 1994) en *O Moloch e o Atlas* (2023).

Het was weer een heerlijke reis vol tegels!

Literatuur:

J.M. dos Santos Simões, *Azulejaria nos Açores e na Madeira*, Lisboa 1963

J.M. dos Santos Simões, *Azulejaria em Portugal no século XVII – Tomo I – Tipologia*, Lisboa 1971

Gidsje *Convento de Santa Clara, Funchal*, plaatselijk uitgegeven in 2023 (Portugees en Engels)
Francine Stoffels (met dank aan Johan Kamermans)

Boekbespreking

Willem Schermerhorn,
Vol van Vuur – Schouwen en schoorsteenmantels in Nederland

Eind november verscheen een publicatie die al geruime tijd aangekondigd werd in het tijdschrift *Vind Magazine*, over de ontwikkeling van schouwen en schoorsteenmantels in Nederland vanaf de late middeleeuwen tot in de twintigste eeuw. De auteur, Willem Schermerhorn, raakte zelf meer dan veertig jaar geleden, toen hij als redacteur voor het tijdschrift *V&T* op pad ging, gegrepen door het onderwerp. Hij bouwde een zaak op die antieke schouwen aankoopt, restaureert en herplaatst.

De schouw of open haard nam eeuwenlang een centrale plaats in ieder huis in, het was de belang-

rijkste bron van warmte. Het vuur geeft ook licht en in veel huizen was de haard tevens een kookplaats. De vormgeving van de haard kreeg daarom veel aandacht, iedereen wilde een haard waarmee je voor de dag kon komen als je gasten ontving, een haard die een weerspiegeling is van je welstand en afkomst.

Tegels waren door de eeuwen heen een manier om de vuurplaats te verfraaien, vooral tegen de wand aan weerszijden van de roetbaan of van de ijzeren haardplaat waren ze functioneel. Ze zijn goed te reinigen en glanzen in het licht van het vuur.

Nu zul je in dit boek weinig leren over die tegels, de auteur is vooral gericht op de ontwikkeling van de architectuur en de constructie van de haard: de vorm van de stijlen of penanten, het fries, de boezem, de schouwkap en de schoorsteenmantel. Verder schrijft hij over de verschillende soorten natuursteen, marmer en hout die gebruikt werden. En toch is het voor de liefhebber van tegels heel leerzaam om nu eindelijk een helder overzicht te hebben van de verschillende vormen van die spreekwoordelijke haard, waar zoveel tegels ooit vandaan kwamen. Daarbij behandelt de auteur ook de toepassing van haardstenen in de zestiende eeuw en de terracotta stijlen die onder meer door Otto Reyerszoon van Schaijck in Den Haag gemaakt werden in de zeventiende eeuw. In de loop van de achttiende en negentiende eeuw zijn het vooral de smuigers en andere typen van hangende schouwen waarop tegels werden toegepast.

Eind negentiende eeuw keren de tegels terug in schouwen die in stijl teruggrijpen op de renaissance. Het boek geeft ook mooie voorbeelden van de neogotische schouwen met speciaal ontworpen tegels voor kasteel De Haar. In de eerste helft van de twintigste eeuw zien we betegelde schouwen die door architecten van de Amsterdamse School werden ontworpen, mede geïnspireerd door tegelhandelaar Heystee die hen het villapark Meerwijck in Bergen had laten ontwerpen. En het Tegelhuis in Alphen aan de Rijn publiceerde in

de jaren twintig van de twintigste eeuw een catalogus met modellen van schoorsteenmantels die werden uitgevoerd met kunstglazuurtegels. Dankzij de vele mooie foto's van monumentale schouwen en de heldere, vlot geschreven teksten is het ook een boek om lekker in te bladeren en af en toe te blijven hangen bij een mooi voorbeeld, al dan niet gezeten in een fauteuil bij de eigen haard.

Willem Schermerhorn, *Vol van Vuur – Schouwen en schoorsteenmantels in Nederland*, Haarlem 2024, 512 pagina's

ISBN 9789090373171

€ 59,50 (excl. verzendkosten)

schermerhorn.nl/product/vol-van-vuur-schoorsteenmantels-en-schouwen-in-nederland/

Johan Kamermans

Oproep

Montevideo roept

Zo onderhand weten we wel dat er heel wat tegelmusea in de wereld bestaan, of keramiekmusea met flinke tegelcollecties. Toch sta je soms weer verbaasd als er zich buitenlandse collega's/verzamelaars melden uit een tot dusver onbekend oord. Het Nederlands Tegelmuseum werd namelijk benaderd door een medewerker van het Museo del Azulejo in Montevideo, de hoofdstad van het Zuidamerikaanse Uruguay!

Het museum blijkt, als je de website doorkijkt, een brede collectie te bezitten van Spaanse, Portugese, Mexicaanse en Franse tegels, plus een verzameling Europese art nouveau. De reden om met Otterlo contact te zoeken was dat men ook

een kleine hoeveelheid 'Delft tiles' bezit.

Die staan in twee raamvitines uitgesteld, zo'n dertig in totaal. Het blijkt te gaan om Nederlandse

blauwe tinglazuur tegels van de zeventiende tot en met de negentiende eeuw. Vooral schepen, soldaten, beroepen, landschappen en kinderspelen zijn vertegenwoordigd. Veelkleurige tegels, ornamenttegels, kwadraten of tableautjes ontbreken. Wat ook ontbreekt, is kennis over die Nederlandse productie. Conservator Johan Kamermans heeft digitaal de betreffende medewerker ingewijd in onze collectie-website en uitgelegd hoe types en details te determineren zijn.

Maar het museum zoekt ook bijdragen aan de collectie, en verdere informatie. Wat dit laatste betreft zullen we zien of er een exemplaar van *Verglaasde Charme* en een kleurenversie van *De Nederlandse Tegel* beschikbaar gesteld kan worden.

Lezers die mogelijk een bijdrage denken te kunnen leveren, worden verzocht contact op te nemen met Johan Kamermans of ondergetekende. *Lejo Schenk*

Deurgrepen

Wie vanuit Nederland de grens met België oversteeft, ziet het meteen: de voordeuren verschillen niet alleen in stijl, maar ook door de aanwezigheid van kleurrijke deurgrepen in keramiek of email. Deze unieke handgrepen sieren menig voordeur in België: van houten deuren van architectenwoningen tot aluminiumdeuren van arbeidershuizen. In bijna elke straat, in elke wijk, in elke stad of dorp kan je deze deurgrepen terugvinden. Eens je ze opmerkt, kan je er niet meer naast kijken. Deurgrepen in keramiek en email uit de periode 1950-1970 zijn typisch Belgisch erfgoed. Ze werden gemaakt door veelal gerenommeerde kunstenaars zoals Rogier Vandeweghe of Jan Heylen.

In Nederland is er een kleinschalige productie gekend. Westraven, een faience- en tegelfabriek in Utrecht, produceerde deurknoppen met bijvoorbeeld beroepsmotieven. Richard Braun emailleerde deurduwers en briefplaten in dienst van de firma Post & Eger in Amsterdam. Antropologe Kathleen Boel doet al enkele jaren onderzoek naar dit jonge, unieke erfgoed. Het project, onder de naam 'Dat opent deuren', won in 2024 de erfgoedprijs provincie Antwerpen. Meer informatie over het project kunt u hier terugvinden: <https://linktr.ee/datopentdeuren>.

Op Instagram kunt u eens kijken naar enkele voorbeelden

www.instagram.com/ceramic_door_handles_belgium/

Mogelijk zijn er in Nederland nog andere kunstenaars en keramisten actief geweest bij de productie van deurgrepen. Ben je of ken je een kunstenaar die deze deurgrepen gemaakt heeft? Ben je zelf in het bezit van een deurgreep of beschik je over waardevolle informatie over dit onderwerp? Neem dan contact op met Kathleen via het projectadres deurgreep@gmail.com.

Foto:(c)datopentdeuren

Hamerstukken

In het afgelopen jaar zijn er weer veel tegels onder de hamer gekomen bij verschillende veilinghuizen. Het betrof in de meeste gevallen exemplaren die algemeen bekend zijn en in meer of mindere mate begeerd door verzamelaars.

Het meest bijzonder was een serie polychrome randtegels die bij Lempertz geveild werden. Ze brachten € 9.450,- (incl.) op.

Leo van Druten

EUROPEAN CERAMIC TILE CIRCLE (ECTC)

De mededelingen betreffende ECTC zijn uitgebreid op onze website te zien. Het laatste bulletin is te vinden via de volgende link:

[Vrienden Nederlands Tegelmuseum - ECTC Bulletin nr 56- January 2025](#) Een aantal onderwerpen wordt hieronder uitgelicht.

Beurzen

Tegel- en bodemvondstenbeurs Delft

Let op: gewijzigde datum

Zaterdag 22 februari 2025 van 8.00-13.00 uur

Toegang: € 3,-

Locatie: De Schaapskooi, Korftlaan 3 in Delft.

Er is volop parkeergelegenheid.

Het aanbod op deze beurs bestaat voornamelijk uit Nederlandse bodemvondsten zoals baardman-kruiken, majolica, tin, glas, metaaldetector-vondsten en munten.

Inlichtingen: Theo van Halderen: tpvanhalderen@gmail.com, 015-2122227 of 06-48466725
www.facebook.com/Tegel-en-bodemvondstenbeurs-Delft

(de najaarsbeurs vindt plaats op 18 oktober 2025)

Verzameljaarbeurs Utrecht

Vrijdag 28 februari t/m zondag 2 maart

vrijdag van 5.00 – 16.00 uur

zaterdag van 9.00 – 17.00 uur

zondag van 10.00 – 16.00 uur

Toegang: € 16,50; weekendticket € 27,50 (early bird tickets zijn 3 euro goedkoper); vrijdag: € 60,-

Locatie: Jaarbeurs in Utrecht. De beste manier om naar de Jaarbeurs te komen is met het OV.

Vanaf Utrecht CS is het ongeveer 10 minuten lopen. Komt u met de auto: maak dan gebruik van P2, P4 of de P+R terreinen in de omgeving.

Inlichtingen: <https://www.verzamelaarsjaarbeurs.nl/>

Tegelbeurs Leersum

Zaterdag 5 april 2025 van 9.30 tot 13.30 uur

Toegang: gratis

Locatie: Sport- en Cultuur Centrum De Binder, Hoflaan 29, Leersum

Routebeschrijving: A12 (Utrecht/Arnhem) → Afslag 22 Maarsbergen/Leersum → onderaan afslag rechtsaf ± 5 km richting Leersum volgen → doorrijden tot rotonde en vervolgens linksaf → 1e stoplicht rechtsaf → na ± 200 meter ligt de Binder aan uw linkerhand.

Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas: noradenas@gmail.com, 06-20282073

Tentoonstellingen

Nederland

Den Haag - Escher in Het Paleis

Bijzondere schenking voor Escher in Het Paleis: twee onbekende tekeningen van M.C. Escher t/m 16 februari 2025

Maurits Cornelis Escher werd wereldberoemd met zijn optische illusies, maar minder bekend is dat hij ook kunst voor de openbare ruimte maakte. Tussen 1959 en 1960 ontwierp M.C. Escher een tegeltableau met vissen en vogels voor een villa in Amsterdam-Zuid, geïnspireerd door zijn bekende prent *Lucht en water I* (1938). Het tableau werd gemaakt in opdracht van Wolbert J. Vroom, een groot liefhebber van Eschers werk, die op zoek was naar een zwart-witte voorstelling om de gevel van zijn nieuw gebouwde huis mee te verfraaien. Recentelijk schonk de familie Vroom twee nog nooit eerder getoonde tekeningen van M.C. Escher, een uitgebreide briefcorrespondentie tussen de betrokkenen én familiefoto's van de onthulling van het tableau, waarbij Escher zelf aanwezig was.

www.escherinhetpaleis.nl

Lange Voorhout 74, Den Haag
Open: Di – Zo: 11 – 17 uur

Tegelen - Keramiekcentrum Tiendschuur

De Stichting Behoud en Beheer Keramisch Erfgoed Jacques Bongaerts schenkt haar collectie aan Keramiekcentrum Tiendschuur in Tegelen, dat zeer verheugd is met deze genereuze schenking. Eind 2026 volgt een grote overzichtstentoonstelling van het werk van Jacques Bongaerts.

Kannenbäckerland
t/m 11 mei 2025

Het is een goede traditie van Keramiekcentrum Tiendschuur om aandacht te geven aan plekken op de wereld waar net als in Tegelen van oudsher keramiek wordt geproduceerd.

Op 16 februari en 16 maart staan er lezingen gepland.

[Exposanten presenteren – Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen](#)

Kasteellaan 8, Tegelen

Open: Di – Zo: 11 – 17 uur

www.tiendschuur.net

Denemarken

Kopenhagen - David Collection

De David Collection is een bijzonder museum in het hart van Kopenhagen. Hier is een van de meest uitgebreide collecties Islamitische kunst in het westen, waaronder ruim honderd tegels.

Daarnaast een mooie collectie Europese achttiende-eeuwse kunst met schilderijen, meubels en keramiek.

Kronprinsessegade 30-32, Kopenhagen

Open: Di – Zo, 10 – 17 uur

www.davidmus.dk/?culture=en-us

Kongens Lyngby - Hermitage Castle

Jachtkasteel uit 1736 van Christian VI is op afspraak te bezoeken. In het trappenhuis zijn veel tegels toegepast.

Te boeken via eremitageslottet@natmus.dk

Eremitageslottet, Dyrehaven 4, Kongens Lyngby

www.christiansborgslot.dk/eremitageslottet

Duitsland

Leer - Heimatmuseum

Dit museum, gewijd aan de Oostfriese wooncultuur, bevindt zich aan de oude haven. In het gebouw zijn zowel losse tegels als complete schouwen te zien.

Neue Strasse 12-14, Leer

Open: Wo – Zo: 11 – 17 uur

www.heimatmuseum-leer.de/

Norden - Ostfriesisches Teemuseum

In het oude stadhuis van Norden bevindt zich het Theemuseum. Het gebouw bevat een paar kamers met

betegelde wanden en schouwen die zeer de moeite waard zijn.

Verder een uitgebreide expositie over de oorsprong en het gebruik van thee.

teemuseum.de/

Am Markt 36, Norden

Open: januari en februari: Za en Zo: 11 – 16 uur;

maart: Di – Zo: 10 – 17 uur; april tot oktober:

Ma – Zo: 10 – 17 uur

Frankrijk

Nevers - Musee de la faience

In de oude abdij heeft het keramiekmuseum van Nevers haar onderdak. In de vele zalen is een uitgebreid overzicht van de producten die in Nevers zijn gemaakt, waaronder tegels.

16 rue Saint Genest, Nevers

culture.nevers.fr/lieux-culturels/musee-de-la-faience-et-des-beaux-arts_2040589/

Open: Wo – Ma: 13 – 18 uur

Italië

Grottaglie - Museo della Ceramica

In het Castello Episcopio bevindt zich het keramiekmuseum dat deel uitmaakt van het keramiekkwartier in Grottaglie, in de hak van de laars van Italië.

Largo Maria Immacolata, Grottaglie

Open: dagelijks: 10 – 13, 17 – 20 uur

cultura.gov.it/luogo/museo-della-ceramica-di-grottaglie

Verenigd Koninkrijk

Londen - British Museum

Het British Museum is het nationale museum van het Verenigd Koninkrijk en bevindt zich in Great Russell Street in Londen. De verzameling kunst- kunstvoorwerpen behoort tot de grootste collecties ter wereld. Tot de collecties behoort een grote verzameling Britse en islamitische tegels.

Great Russell Street, Londen

Open: dagelijks: 10 – 17 uur

www.britishmuseum.org/visit

Verenigde Staten

San Francisco - Airport Museum

California Decorative Tile tot 8 juni 2025

Een expositie mogelijk gemaakt door de *Tile Heritage Foundation*

International Terminal/ Departures - Level 3, Gallery 4A

www.sfomuseum.org/exhibitions/california-decorative-tile

Koeweit

Jabriya - Tareq Museum

Het Tareq Rajab Museum bevat een grote collectie Islamitische keramiek, inclusief Iznik-, Safavid- en Qajar-tegels.

Block 12, Street 5, Building 22, Jabriya

trmkt.org/ceramics/

Zweden

Mariefred - Gripsholms Slott

Dit kasteel is in de zestiende eeuw gebouwd op initiatief van Gustaaf Vasa. Tegenwoordig huist er de koninklijke portrettencollectie. Rond 1900 is het kasteel gerestaureerd en daarbij is een vloer voorzien van een imitatie van Nederlandse majolica tegels. Dit kasteel, op ca 50 km van Stockholm, is een bezoek zeker waard.

www.kungligaslotten.se/english/royal-palaces-and-sites/gripsholm-castle.html

Open: april: Za en Zo: 12 – 15 uur; mei tot november: alle dagen van 10 – 16 uur

Qatar

Doha - Museum of Islamic Art

Dit museum, opgericht in 2008, herbergt een collectie Islamitische kunst van de zevende tot de twintigste eeuw, waaronder tegels uit diverse perioden.

Off Al Corniche St, Doha
mia.org.qa/en/about-us/

Publicaties

Jan Pluis - *Beroepen op tegels 1620 - 2000*

Deze publicatie behandelt tegels en tegeltableaus waarop beroepen en ambachten zijn afgebeeld.

Het accent ligt op tegels uit Friesland en Utrecht uit de negentiende en twintigste eeuw.

De bloeitijd van tegels met beroependecors valt in de zeventiende eeuw, en wel in de periode 1620 tot 1680. Pas in de negentiende eeuw worden er, als gevolg van de belangstelling voor de kunst en cultuur van de zeventiende eeuw, weer tegelseries met beroepen gemaakt. Jan Pluis geeft in deze publicatie per fabriek een overzicht van de series. De vele afbeeldingen omvatten, naast de beroepentegels zelf, ook bewaard gebleven sponzen en beeldmateriaal dat als voorbeeld voor de beroependecors kan hebben gediend.

Uitgever: Primavera Pers

156 pagina's

ISBN 978-90-5997-390-9

Prijs € 24,50, verkrijgbaar o.a. in de winkel van ons museum

Jan Puis en Reinhard Stupperich - *Mythologische voorstellingen op Nederlandse tegels - Metamorphosen van Ovidius. Herders, cupido's en zeezezens. De invloed van Ovidius' Metamorphosen reikt verder dan de literatuur.*

Figuren uit zijn verhaal zijn terug te vinden in allerlei vormen van toegepaste kunst, ook in de decoratie van de Nederlandse wandtegels.

In diverse hoofdstukken beschrijven Pluis en Stupperich de afzonderlijke voorstellingen en wordt de lezer geholpen deze te herkennen en te

duiden. Diverse mythologische thema's komen aan bod, zoals cupido's, zeezezens en arcadische taferelen.

De auteurs hebben ernaar gestreefd bij iedere voorstelling ook de grafische bronnen af te beelden of te vermelden. Voor de nieuwe expositie *Engelachtig*, met cupido's en aanverwante figuren, biedt dit boek veel informatie.

Uitgever: Primavera Pers

288 pagina's

ISBN 978-90-5997-090-8

www.primaverapers.nl/p/mythologische-voorstellingen-op-nederlandse-tegels/

Websites

Nederland

Tegels op locatie. Die site van de Vrienden wordt regelmatig bijgewerkt.

vriendennederlandstegelmuseum.nl/insitu/insitu_beteg_list.php

De website van Freek Mayenburg is weer verder verbeterd en aangevuld.

www.spijkertegels.nl/

Het Kenniscentrum rondom 1900 van Jalf Flach heeft veel interessante Art Nouveau foto's met ook veel tegels.

www.rondom1900.nl/

België

Een website met veel wetenswaardigheden over het verleden met daarbij ook veel tegels uit Nederland, België en Frankrijk.

rohardus.com/faiencetegels-nl/
rohardus.com/faiencetegels-fr/

Nederlandse tegels in het Huis Villers in Malmedy/België

www.tegels-uit-rotterdam.com/villers.html

Chili

Een museum in Valparaiso in de Weense art nouveau stijl met veel bouwkeramiek

www.museobaburizza.cl/

Duitsland

Recent nieuws van Wilhelm Joliet:

Stiftmosaik und Terrakotta in de kapel St. Joseph in Mettlach

www.geschichte-der-fliese.de/stjosephmettlach.html

Russische kapel St. Maria Magdalena op de Mathildenhöhe in Darmstadt

www.geschichte-der-fliese.de/stmariamagdalen.html

Mettlacher vloertegels in de St. Georgs kathedraal van de Russische plaats Gus-Khrustalny

www.geschichte-der-fliese.de/stgeorgs.html

Villeroy & Boch Dresden

Reliefplatten aus der Zeit um 1885-1900 als Wanddekoration und Möbeleinlagen

www.geschichte-der-fliese.de/reliefplatten.html

Villeroy & Boch

Mustervorlagen für Wand- und Möbelfliesen aus Mettlach und Dresden

www.geschichte-der-fliese.de/vb_muster.html

Tegels en tegeltaleaus uit de achttiende eeuw uit Harlingen in het Löwenhaus in de stad Norden

www.geschichte-der-fliese.de/loewenhaus-nl.html

Frankrijk

Franse website met aandacht voor de Hollandse tegels

delft.fr/index-en.html

Japan

In Tokoname wordt aandacht besteed aan haar keramische industrie. Daarbij is ook een tegelmuseum met een voor Japanse begrippen grote collectie Hollandse tegels.

livingculture.lixil.com/en/ilm/
livingculture.lixil.com/ilm/learn/collection_tile/neth/

In Tajimi is een museum gewijd aan de mozaïek-tegel.

www.discovertajimi.com/tilemuseum-544263.html

Polen

Verloren tegels keren terug naar het Łazienki Museum in Warschau.

www.codart.nl/art-works/lost-17th-century-dutch-tiles-return-to-royal-lazienki-museum-in-warsaw/

Singapore

Peranakan-tegels in Singapore

expatliving.sg/peranakan-tiles-in-singapore-story/

Verenigd Koninkrijk

Tile & Architectural Ceramics Society

tilesoc.org.uk/tacs/

Verenigde Staten

Tile Heritage Foundation

tileheritage.org/

Een goede toekomst voor de tegel !

www.grandviewresearch.com/industry-analysis/ceramic-tiles-market

Instagram

De Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum zijn gestart met een Instagram account om actuele informatie sneller te kunnen doorgeven.

Accountnaam:
vriendennederlandstegelmuseum

www.instagram.com/vriendennederlandstegelmuseum

Vriendennieuws digitaal

Wenst u Vriendennieuws digitaal te ontvangen, mail dan naar vanveen.mark@gmail.com.

If you would like to receive the newsletter of the Friends of the Dutch Tile Museum, please send an email to vanveen.mark@gmail.com.

Möchten Sie die Freunde-Nachrichten des Vereins digital empfangen, bitte schreiben Sie ein E-mail zu vanveen.mark@gmail.com

Advertenties en informatie

Adverteren in Vriendennieuws?
1/8° pagina wordt twee keer geplaatst (in februari en september) voor € 125.

Kopij voor het volgende Vriendennieuws (september 2025) kunt u uiterlijk 1 juli 2025 sturen naar Gerda Brust:
vriendennieuws@vriendennederlandstegelmuseum.nl

Mazereeuw Antiquair

In- verkoop van Tegels, Delfts, Majolica & Glas

Spiegelgracht 19 - 1017 JP Amsterdam
+31 (0)6 1044 1458 - www.mazereeuw-antiquair.com

KRAMER KUNST & ANTIK

IN- EN VERKOOP VAN ANTIKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
+31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUETILESHOP.NL
WWW.ANTIQUETILESHOP.NL

REGTS ANTIEKE TEGELS

IN- EN VERKOOP VAN
ANTIEKE NEDERLANDSE
TEGELS

VOOR DE VERZAMELAAR,
RESTAURATOR
& DECORATEUR

FROONACKER 1A
8801 KD
FRANEKER

WWW.ANTIEKETEGEL.NL
+ 31 (0) 85 060 1272

Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650

VHOK
1871
Nederlandse
vereniging van
handelaren in
made keramiek
in Nederland

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

Rob Michiels Auctions

Het veilinghuis met de grootste
keus aan antieke tegels!

Volgende veiling
26 en 27 maart

www.robmichiels.com

Beleef keramiek en glas van alle kanten...

Al 70 jaar toonaangevend

Word lid en ontvang:

Drie maal per jaar het tijdschrift Vormen uit Vuur.
Uitnodigingen voor allerlei activiteiten en
meerdere keren onze nieuwsbrief VLAM!

Schrijf u in via:
www.vormenuitvuur.nl

Voor meer
€55,-
Per jaar

Nederlandse Vereniging van Vrienden
van Ceramiek en Glas
1890-1992

Vrienden van het Nederlands
Tegelmuseum krijgen op vertoon
van de vriendenkaart 10% korting
op aankopen in de museumwinkel,
met uitzondering van boeken.

Volgende keer hier uw advertentie?